

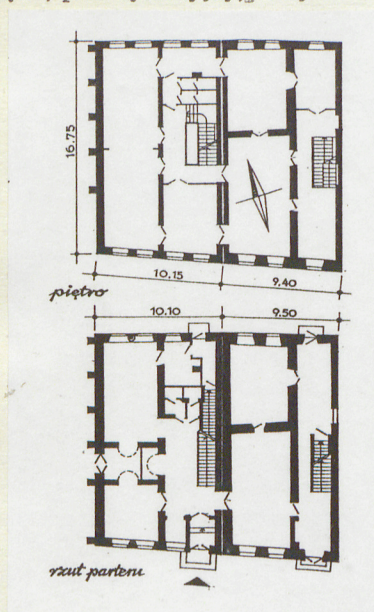
1. Obiekt

Kamienice "Esterka" i "Gaska"

2. Czas powstania
nr5-XVIIw., 1955-57
nr4-ok.XVIw., 1975-78

3. Miejscowość
R A D O M

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

Rynek 5 i 4

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo radomskie

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975.

województwo kieleckie

powiat radomski

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres
Muzeum Sztuki Współczesnej
Rynek 4/5
26-600 Radom

10. Rejestr zabytków

Nr 197/A/83 data 14.04.1983 r.

36 2 23.03.1947
753 2 5.05.1972

autor zdjęć M. Dygała XII 1992 r.
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów WKZ Radom

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Rynek 5 - dom "Esterki". Posesja pod Nr 5 należała na przełomie XVIII i XIX w. do Ignacego Gaczkowskiego. Była to kamienica murowana pochodząca wg. W. Kalinowskiego z końca XVI wieku. Jednopiętrowa o 4-ch osiach frontu. Na przełomie XIX i XX wieku miała szczyt schodkowy. Pierwotny szczyt czy nawet attyka są nieznane. Kamienica ta dotrwała do II wojny światowej. W 1811 roku w tyle działki były jeszcze dwa dworki drewniane. Wykaz z 1826 roku wymienia, że budynek posiadał 12 izb. Kamienica uległa zburzeniu w czasie II wojny światowej. Na początku lat 50-tych stała jeszcze znaczna część budynku od strony wschodniej, która była murowana z dużej gotyckiej cegły. Na miejscu budynku w latach 1955-57 postawiono nowy obiekt dostosowany do otoczenia.

Rynek 4 - dom "Gąski".

Dom "Gąski" jest najstarszym domem murowanym w Radomiu, zapewne z pocz. XVII wieku, ale nie wyklucza się wcześniejszego pochodzenia obiektu. W XVII wieku dom w Ryнку pod Nr 4 należał prawdopodobnie do Adama Gąski. Wg tradycji na miejscu obecnego budynku stał dom, w którym miał przebywać założyciel Nowego Radomia - król Kazimierz Wielki wraz z Esterką (stąd nazwa "Dom Esterki" używana obecnie do odbudowanego po II wojnie światowej, zniszczonego domu Nr 5 mylnie łączonego z osobą Esterki). W 1972 r. wewnątrz budynku prowadzone były badania archeologiczno-architektoniczne przez dr inż. arch. Marię Brykowską z Politechniki Warszawskiej. Z badań tych wynika, że budynek pochodzi z I-szej połowy XVII w. W XV wieku istniała w tym miejscu piwnica, z której zachowały się elementy drewniane odkryte pod posadzką z kamienia. Dalsze badania wykazały, że budynek miał dwutraktowy, asymetryczny układ parteru, z sienią przez całą długość budynku i kuchnią wewnątrz szerszego traktu.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze wyposażenie, instalacje)

Budynki usytuowane są w północnej pierzei Rynku. Kamienica "Esterki" (Rynek 5), w narożniku z ulicą Szpitalną, kamienica "Gąski" (Rynek 4) przylega do niej dłuższym bokiem. Są to domy piętrowe, całkowicie podpiwniczone z poddaszami, ustawione szczytami do Rynku. Obydwie kamienice są dwu-traktowe. Elewacje: kamienica "Esterki" - 4 osiowa, "Gąski" - 3 osiowa.

Kamienica "Esterki"

W piwnicach kotłownia, skład opału i pomieszczenia gospodarcze, na parterze - hall ze schodami, dwie salki kawiarni, kuchnia, wc, 2 przedsionki: od Rynku i na podwórze z zejściem do piwnicy, na piętrze - pokój administracyjny, sala wystawowa na szerokość traktu i pełną długość budynku, na II piętrze - poddaszu - 3 pokoiki administracyjne.

Kamienica "Gąski"

W piwnicy 5 izb łańcuchowo połączonych, na parterze - sień ze schodami na całej długości, w szerszym trakcie - 2 salki wystawowe, na piętrze - powtórzenie parteru, na poddaszu - 3 pokoiki administracyjne - magazynowe i strychy.

Konstrukcja i wykończenie kamienic.

Kamienica "Esterki" (Nr 5) - ściany z cegły ceramicznej. Strop nad piwnicami staloceramiczny, schody betonowe. Ściany parteru i piętra z cegły ceramicznej. Nad parterem stropy: sklepienie krzyżowe, sklepienie kolebkowe, strop płaski staloceramiczny. Schody z parteru na piętro z okładziną drewnianą, z piętra na poddasze - drewniane. Typ: 2 biegowe, łamane. Balustrady drewniane stylizowane. Dach drewniany kleszczowo-płatwiowy, kryty dachówką holenderską "esówką". Posadzki - parkiet. Okna skrzynkowe, 6 dzielne.

Kamienica "Gąski" (Nr 4) - mury piwnic murowane z kamienia oraz cegły, sklepienie kolebkami z lunetami i bez. Ściany i sklepienia przemurowane cegłą XX w. na zaprawie wapiennej. Nad jedną izbą strop Kleina odcinkowy. Ściany parteru i piętra z cegły ceramicznej. Stropy nad parterem i piętrem - płyta Kleina na dwuteownikach stalowych (do 1974 r. były drewniane). Dach w konstrukcji kleszczowo-płatwiowej kryty dachówką holenderką, esówką. Ścianki drewniane poddasza ocieplone wełną żużlową. Schody żelbetowe, jednobiegowe z wykładziną drewnianą, do piwnic - betonowe. Obydwie kamienice tworzą funkcjonalną całość. Instalacje: wodno-kanalizacyjna, gazowa, elektryczna, centralnego ogrzewania z kotłownią własną.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
Nr 5 - 1910 m ³	Nr 5 - 378 m ²	Kamienice mieszczańskie, mieszkania, na parterze-sklep	kulturalno-wystawiennicze, Muzeum Sztuki Współczesnej
Nr 4 - 1960 m ³	Nr 4 , 335 m ²		

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Kamienienicę "Esterki" po zniszczeniach wojennych odbudowano w latach 50-tych. W 1957 r. oddano do użytku. Kamienicę "Gąski" odrestaurowano w latach 1975-78. W 1979 r. wykonano prace osuszające mury fundamentowe opaski betonowe przy kamienicy "Esterki". Ekspertyzę mykologiczną wykonał dr inż. B. Konarski (z Miejskiego Biura Projektów-Warcent- Warszawa, grudzień 1978). W 1988 r. dobudowano do "Esterki" garaż i wykonano ogrodzenie z prętów stalowych, słupkach murowanych, na podmurówce.

W 1974 r. mgr inż. arch. R. Kański z PKZ Kielce, Pracownia Projektowa w Radomiu- opracował projekt adaptacji kamienic Nr4 i Nr 5 na Galerię Sztuki Nowoczesnej. Wg tego projektu pomieszczenia na I-ym piętrze w obu kamienicach przy stosowano na sale wystawowe, ponad/to w budynku Nr5: na parterze-klub-kawiarnia,

cd. na wkładce-załącznik Nr1

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

1. Badania architektoniczne - Dom Gąski - Radom, Rynek 4.
Dr inż. Maria Brykowska, mgr inż. Waldemar Łysiak, W-wa
1972 r. Archiwum PSOZ Radom.
2. Projekt techniczny adaptacji budynków nr 4i5 w Rynku
w Radomiu. mgr inż. arch. R. Kański, PKZ Kielce Pracownia
Projektowa Radom, Radom 1974 r. Archiwum PSOZ Radom.
3. Prac. zbiorowa, Urbanistyka i architektura m. Radomia.
4. W. Kalinowski, Zabudowa Rynku radomskiego na przełomie
XVIII-XIX wieku. Kwartalnik Radomskiego Towarzystwa
Naukowego Nr 3 z 1969 r.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

mgr J. Bałowski
mgr inż. arch. B. Blum

26. Sprawdził

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
R A D O M	Kamienica "Esterka" i "Gaska"	cd. punktu 12 , 18

Pkt 12

Ikonografia z 1808 r. wskazuje, że Dom Gąski był początkowo parterowy. Nie ma dowodów na przebudowy w XVII w., ale istnienie piętra mamy potwierdzone z wykazu w 1811 r. W 1812 r. właścicielem domu był Stanisław Rudziński. W wykazie z 1811 r. podano, że znajdowały się w nim 3 pokoje, 2 izby, 2 sklepy, 1 kuchnia, a w podwórzu stajnia na dwa konie.

W XIX wieku dokonano podziału sieni na piętrze i naprawiono sklepienia piwnic nową cegłą. Dziś siejszy układ budynku odpowiada stanowi z 1811 r. Zmiany we wnętrzu i w elewacji nastąpiły w wyniku przebudowy w 1954 r.

Kamienica "Esterki" (Rynek 5) po zniszczeniu w II wojnie światowej odbudowano ze składek Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy i oddano do użytku w 1957 r. na klub Środowisk Twórczych. Wiodącym w odbudowie było Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Radomiu. TPSP, ZPAP, SARP, PTE miały tu swe siedziby, oprócz tego na dole była kawiarnia, na I-szym piętrze sale wystawowe, na II piętrze - wymienione organizacje. Od 1975 roku użytkownikiem "Esterki" było Biuro Wystaw Artystycznych. W połączonych kamienicach, w latach 1978-90 mieściło się tu Biuro Wystaw Artystycznych oraz TPSP - w pokoju na poddaszu kamienicy "Esterki".

Funkcję klubu Środowisk Twórczych wyrugowano. Od 1990 r. jest tu Muzeum Sztuki Współczesnej, na dole salka kawiarniano - odczytowa znów pełni swą funkcję. Obiekt jest placówką integrującą środowiska twórcze Radomia.

cd. pktu 18

na poddaszu - TPSP i magazyny, w piwnicy - kotłownia i pomieszczenia gospodarcze, w kamienicy Nr 4 - magazyny rzeźby. W kamienicy nr4 prace budowlane trwały do 1978 r.

Wkładkę założył: mgr inż. arch. B. Blum XII 1992 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Radom